

एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत ।

सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथोत्तमम् ॥ २४ ॥

गुडाकेश अर्थात् आळस जिंकलेला अर्जुन असे बोलल्यानंतर हृषीकेश अर्थात् इंद्रियजयी श्रीकृष्णाने अर्जुनाचा उत्तम रथ दोन्ही सैन्यांच्या

मध्यभागी नेऊन उभा केला - ॥२४॥

एवमिति । गुडाका निद्रा तस्या ईशेन जितनिद्रेणार्जुनैवमुक्तः सन् हे भारत धृतराष्ट्र ! सेनयोर्मध्ये रथानामुत्तमं रथं हृषीकेशः

स्थापितवान् ॥२४॥

गुडाकेश अर्थात् आळस जिंकलेला अर्जुन असे बोलल्यानंतर, हे भरत वंशज धृतराष्ट्र ! हृषीकेश अर्थात् इंद्रियजयी श्रीकृष्णाने अर्जुनाचा

उत्तम रथ दोन्ही सैन्यांच्या मध्यभागी नेऊन उभा केला ॥२४॥

भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च महीक्षिताम् ।

उवाच पार्थ पश्यैतान्समवेतान्कुरूनिति ॥ २५ ॥

आणि प्रामुख्याने भीष्म द्रोणासह सर्व राजांकडे निर्देश करत, अरे अर्जुना हे कौरव पहा, असे बोलला. ॥ २५ ॥

भीष्मद्रोणेति । भीष्मद्रोणयोर्महीक्षितां राज्ञां च प्रमुखतः सम्मुखे रथं स्थापयित्वा, हे पार्थ ! तान्कुरूनपश्य इत्युवाच ॥२५॥

भीष्म द्रोणासह सर्व राजांसमक्ष रथ उभा करून, अरे अर्जुना हे कौरव पहा, असे बोलला. ॥ २५ ॥

ततः किं प्रवृत्तमित्यत आह 'तत्रापश्यत्' इति सार्धेन

त्यानंतर काय झाले ते या नंतरच्या दीड श्लोकाद्वारा प्रस्तुत केले जाते आहे.

तत्रापश्यत्स्थितान्पार्थः पितृनथ पितामहान् ।

आचार्यान्मातुलान्भ्रातृन्पुत्रान्पौत्रान्सखींस्तथा ॥ २६ ॥

श्वशुरान्सुहृदश्चैव सेनयोरुभयोरपि ।

तेथे अर्जुनाने त्या दोन्ही सैन्यांमध्ये सर्व आपलेच वडील, आज्ञे, आचार्य, मामे, भाऊ, पुत्र, नातू, मित्र, सासरे तसेच स्नेही पाहिले.

तत्रेति । पितृन् पितृव्यादीनित्यर्थः । पुत्रान्पौत्रानिति । दुर्योधनादीनां ये पुत्राः पौत्राश्च तानित्यर्थः । सखिन्मित्राणि । सुहृदः

कृतोपकाराश्चापश्यत् ।

पितरांना अर्थात् वडीलांच्या भावादिंना पुत्र आणि पौत्र अर्थात् दुर्योधनादिंच्या पुत्रपौत्रादिंना तसेच सुहृद अर्थात् ज्यानी पुर्वी उपकार केले

होते त्यांना देखिल पाहिले असा अर्थ.

ततः किं कृतवानित्यत आह

तत्पश्चात् अर्जुनाने काय केले ते सांगताहेत.

तान्समीक्ष्य स कौन्तेयः सर्वान्बन्धून्वस्थितान् ॥ २७ ॥

कृपया पर्याविष्टो विषीदन्निदमब्रवीत् ।

त्याच्या समोर ठाकलेले ते सर्व आपलेच बन्धुबान्धव आहेत असे पाहून तो कुंतीपुत्र अर्जुन करुणेने भारावत खिन्न होऊन बोलू लागला.

तानिति । आविष्टो व्याप्तो युक्तः । विषीदन् विशेषेण सीदन्नवसादं ग्लानिं लभमानः ।